

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: J. Natek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 9. novembra 1939

Leto VI — Številka 9

Tako je govoril!

»Samo en udar je padel na Poljsko, najprej od nemške, za tem pa še od rdeče armade in ničesar ni več ostalo od tega grdega nestvora versailleskega miru, nestvora, ki je životaril samo zato, ker je tlačil nepolske narodnosti.«

»O kakšni obnovitvi Poljske v starem obsegu sploh ni treba več govoriti. Nadaljevanje vojne pod zastavo »obnove poljske države« je torej nepotrebno in brezumno. Zato je ta vojna ne samo brezmiselna, ampak zločinska.«

»Anglija in Francija se bojita seveda za kolonije in strah, da ne bi Nemčija segla po njih, je pravi razlog, zaradi katerega sta Anglija in Francija šli v vojno proti Nemčiji. Strah, da bi te velesile izgubile svetovno nadoblast, usmerja njihovo politiko. Sedanja vojna ima torej značaj imperialistične vojne. Vsakdo si je torej na jasnem, kdo to vojno potrebuje. (op. ured. Da, na jasnem smo si, kdo to vojno najbolj potrebuje. Dogodki na Baltiku so nam pokazali, da je Sovjetija tista, ki to vojno nujno potrebuje.)

»Naše mnenje je, da je močna Nemčija pravi pogoj za trajni mir v Evropi. Smešno bi bilo misliti, da je mogoče Nemčijo položiti na tla in jo iz Evrope izključiti.

»Na Baltiku smo si s prijateljskimi pogodbami zagotovili postojanke, ki jamčijo za našo varnost (!) na tem področju.

»Od finske vlade je Sovjetska Rusija zahtevala podpis o medsebojni pomoči in odstop nekaterih točk pri Leningradu. Nekaj kvadratnih kilometrov zemlje, nekaj oporišč na otokih v Finskem zalivu, to je bilo vse.« Obžaloval je, da ni prišlo do sporazuma in dejal: »Upamo, da bo Finska na te predloge pristala, kajti v nasprotnem primeru se bo položaj spremenil in je skoraj gotovo, da bi takšno zadržanje Finski škodovalo.«

V vsem govoru pa Molotov ni niti z besedo omenil »slavanstva« Sovjetske Rusije, ki so ga naši komunisti toliko opevali in ki so mu nasedali tudi naši liberalci.

Tako je govoril vladni predsednik »imperialistične«, »demokratične« in »miroljubne«, »slovanske« sovjetske države...

Pa imamo pri nas še ljudi, ki se dajo plačati za prikrito in ovinkarsko boljševiško propagando, in ljudi, ki se tem štipendistom nudijo za propagandne lutke...

Sramota narodnega izdajstva!
Mladina bo tej sramoti znala napraviti konec!

»Straža« hoče vzdramiti vse slovenske katoliške sile. Zato jo podprite!

Izdano slovanstvo

Zadnji govor Molotova, komisarja za zunanje zadeve, je končno javno snel krinko raz »slovanstvo« sovjetske Rusije. V svojem govoru ni pokazal niti trohice slovanskega čustvanja (najbrž ni smatral več za potrebno, da se poslužuje te krinke, ali pa je mislil, da mu »slovanstvo« več ne bo pomagalo). Napad na slovansko državo Poljsko, ki ga je govoril komisar za zunanje zadeve g. Molotov, bi mirno lahko dali na jezik najbolj zakletemu sovražniku slovanstva. Krinka je padla. Končno je tudi Sovjetija javno pokazala svoj imperialističen obraz, ki je v pohlepu po oblasti zadal udarec v hrbet Poljski. Mi se še dobro spominjamo, kako so varali komunistični plačanci tudi pri nas naivneže s »slovanstvom« Rusije. Da bo enkrat jasna zločinska sovjetska vloga vsem, da bodo lahko spregledali vsi, ki to hočejo, bomo na kratko orisali vlogo Sovjetije v »slovanstvu« zadnji dve leti.

V svetu, septembra 1938. Črni oblaki se zgrinjajo na Češkoslovaško republiko. Nemčija hoče zasesti sudetske dežele. Ali bosta prihiteli zapadni demokraciji ogroženi slovanski državi na pomoč? Kaj bo storila Rusija, »zaščitnica slovanstva«, kakor so jo imenovali naši levičarji in oni zaslepljeni, ki so nasedli frazam o slovanstvu komunizma v rdeči Rusiji. Zapadni demokraciji pritiskata na Češkoslova-

ško, da se pobota s svojim sosedom, s katerim se nista upali spustiti v boj, ker je obe na znotraj razkrojil komunizem. Zapadni demokraciji sta šli v Monakovo kakor v Canosso, Stalin pa je medtem grozil, kot so pisali dnevni časopisi, da bo poslal Čehom toliko letal na pomoč, da bodo zasenčila vso češkoslovaško republiko. Toda ni bilo ne letal, ne pomoči od nikoder.

Pri nas doma pa so vsi govorili samo o tem, kako bo »slovanska« Rusija pomagala Čehom. »Slovanska« Rusija nikoli ne bo dopustila, da bi češkoslovaška republika propadla. In vsi, ki tega niso verjeli, so bili ožigosani kot fašisti.

V Monakovem sta zapadni demokraciji pokleknila pred avtoritativnimi državami. »Slovanska« Rusija je popolnoma pozabila na obljube, ki jih je prej dajala Čehom. Kljub vojaški zvezi, ki so jo imeli boljševiki s češkoslovaško republiko, se ni zganil niti en rdeč vojak, da bi prihitel na pomoč Čehom. Židovska Rusija je prvič izdala slovanstvo...

Doma... Naši levičarji pa so kaj kmalu našli opravičilo. Poljska baje ni hotela dopustiti prehoda rdeči armadi... Poljska je vodila

germansko politiko... Rusija sama itak ne bi mogla nič napraviti, ker so zapadne demokracije pustile na cedilu Čehe. Take in še marsikatero druge izgovore so imeli na jeziku naši levičarji, da bi izprali izdajstvo, ki ga je zagrešila »slovanska« Rusija nad slovanstvom.

V svetu, meseca marca 1939. Češkoslovaška republika propade. Rusija se ne zgane. Veliki »slovanski« Rusiji se ne zdi vredno, da bi se sploh oglasila. Leninovi nasledniki so v drugo izdali slovanstvo. »Slovanska« Rusija se ni zganila, ko je propadla slovanska država.

Doma... Propad Češke. Slovaki so proglasili svobodno državo. Dogodki so se bliskovito odigravali. Trenutek je zahteval največje resnosti od slovanskega naroda, zlasti pa od njegove inteligence. Toda naši levičarji so, namesto da bi se zadržali resno, priredili z nacisti smešne demonstracije na univerzi, kjer so pomagali Čehom s tem, da so preizkušali svoje glasove, zabavljali čez Slovake, divjali proti fašizmu in opevali »slovanstvo« Rusije. Od odgovornih voditeljev naroda so zahtevali, da se takoj naslonimo na »slovansko zaščitnico« Rusijo, preden nas požre fašizem.

V svetu, avgust 1939. »Slovanska« Rusija, ki je mirno dopustila, da je propadla slovanska država, je sklenila nenapadalno pogodbo z Nemčijo, proti kateri so naši levičarji najbolj divjali. Rusija je sklenila nenapadalno pogodbo z Nemčijo, zakletim sovražnikom slovanstva. Francoski komunisti so poslali pozdravno brzojavko Stalinu, v kateri so mu čestitali k sklenitvi nenapadalne pogodbe z Nemčijo. To so storili v trenutku, ko se je Francija nahajala na pragu vojne. Izdali so tam francoske narodne interese, kot izdaja »slovanska« Rusija slovanske interese.

Doma... Ali so naši levičarji že poslali Stalinu pozdravno brzojavko in mu čestitali k sklenitvi nenapadalne pogodbe z Nemčijo, s katero je »slovanska« Rusija za večno zaščitila slovanstvo v Evropi? — Toda nihče ne ve, kaj bo ta Rusija storila. Naši levičarji že govore, da je ta nenapadalni pakt samo past, zanka, v katero se naj vjame Nemčija.

V svetu, septembra 1939. Rusija vkoraka v Poljsko v trenutku, ko je ta v najtežavnejšem položaju. Rusiji se je zahotelo poljske zemlje.

Njihova beseda - brez odgovora

Naši čitatelji se gotovo še vsi spominjajo javnega vprašanja, ki smo ga v predzadnji številki našega lista naslovili na »Delavske pravice«. Navedli smo iz »Delavske pravice« jedro članka o »slovenski demokraciji«, v katerem DP poveljuje revolucije in diktature kot »neporušne osnove« (cit. po DP) vsake resnične demokracije.

Naše javno vprašanje DP pa smo osredotočili na ne dovolj jasno formulirano misel DP, da naj bi »današnja Rusija« (na drugem mestu v članku pa celo že »ruska demokracija«) per analogiam s »takratno angleško demokracijo« (Cromwellova diktatura je po pojmovanju DP bila tudi že »demokracija«) predstavljala »nerazrušljivo osnovo« nove demokracije 20. stoletja. Pri tem smo mi vprašali DP, naj pove, če misli s tem ono brezrazredno in celo brezdržavno rajsko komunistično družbo, s katero plačana boljševiska propaganda pred neizobraženimi zaslepljenci opravičuje boljševiska grozodejstva nad brezpravnim ruskim ljudstvom.

Tu je jedro našega javnega vprašanja »Delavski Pravici«.

In kaj je DP na to naše javno vprašanje odgovorila? Pod slovesnim naslovom »Naša beseda«, ko na dolgo ponatiskuje dvoje drugih naših vprašanj, ki smo jih postavili DP (da je svojčas smešila Pijevo soc. okrožnico in da so vodilni ljudje okrog JSZ večkrat javno izjavili: da JSZ sprejema Marksov socialno-gospodarski program) in razlaga, kako se nekemu gospodu ni posrečilo JSZ zavojevati, pribije: »Zato mi nimamo na to javno vprašanje »Straži v viharju« ničesar odgovoriti.«

V zadnjem odstavku pa DP z ugotovitvijo, da je ZZZ po kratkem času svojega življenja prestopila v Jugoras (sic!), »sijajno utemeljita svoj zamolčani odgovor »Straži v viharju«.

»Delavske Pravice« bi torej hotela kar

brez sleherne logične zveze pozabiti, da ji tega javnega vprašanja ni postavil niti neki »znani gospod« iz leta 1930, niti g. Smersu, niti ZZZ — temveč »Straža v viharju«, list slovenskega katoliškega dijaštva in mladega izobraženstva.

Zato zaključujemo: Dokler nam »Delavske Pravice« ne ovrže naših treh trditvev — pa tudi in predvsem prve —, bomo imeli vtis, da »Delavske Pravice« hote ali nehote služiti levičarski propagandi.

Večna modrost

(Iz okrožnice papeža Pija XII. Summi Pontificatus.)

Bog sam je hotel, da država urejuje družabno življenje po predpisih nespremenljivega reda, zakoreninjenega v splošnih načelih, da omogoča človeku tu na svetu napredovanje v fizičnem, umskem in moralnem oziru in da mu pomaga doseči nadnaravni cilj.

Ako bi pa naj država bila cilj, kateremu se naj vse podredi in vse služi, bi to samo škodovalo pravemu in trajnemu blagostanju narodov. To velja za vsak slučaj, bodisi da se taka nadoblast pripisuje državi, ker jo je za to pooblastilo ljudstvo ali en družbeni sloj, bodisi da si država brez pooblastila lasti tako nadoblast.

Ako država pritegne v svoje območje privatne iniciative, tedaj te trpijo škodo, kar ne koristi javnemu blagru, ker so odtrgane od svojega naravnega območja, marveč od privatne dejavnosti.

V tem primeru bi tudi prva in bistvena celica družbe, družina, njen dobrobit in procvit bila na tem, da motrijo zgolj iz vidika državne koristi in pozabilo bi se, da sta človek in družina po svoji naravi pred državo in da je Stvarnik dal obema moč, pravice in

tegnitve samoupravnega načela na ostale predele države v smislu čl. 116 državne ustave, dosegle tudi že svoje vsaj začasno ustavno-pravno priznanje.

Glede Banovine Hrvatske pa je privedba samoupravnega načela na družabno stvarnost že toliko napredovala, da je samoupravno državno-politično načelo in ustavnopravno priznanje že razčlenjeno in konkretizirano v kompleksu specializiranih uredb. Sedaj je na Banovini Hrvatski, da si sama uredi svoje vsakdanje upravnopolitično življenje.

Z izgradnjo ustaljene slovenske banovinske samouprave nam bo poleg drugega po dvajsetih letih prvokrat dana redna zakonita možnost za razvoj lastne slovenske gospodarske in socialne politike, sloneče na potrebah slovenske socialno-gospodarske stvarnosti. Doslej zaradi centralističnega državnopravnega in upravnopolitičnega ustroja države Slovenija ni bila deležna potrebne bolj organične in bolj velikopotezne gospodarsko-politične, socialno-politične in javno-gospodarske skrbi. Zato bodo naloge banovine Slovenije tozadevno posebno razsežne, nujne in zapletene.

Ne vemo sicer, do kod bodo segale gospo-

poslanstvo, ki odgovarjajo nedvomnim naravnim potrebam.

Vzgoja novih rodov bi torej ne stremela za uravnovešenim razvojem telesnih in umsko-moralnih sil, ampak za enostranskim izoblikovanjem onih državljskih sposobnosti, ki

Nedeljske misli

V pregovorih, ki priporočajo zlato sredino in hvalijo zlato srednjo pot, je položena velika resnica. Kdor proučuje miselne tokove človeštva v zgodovini, opazuje lahko v vsaki dobi, kako je človeštvo pri iskanju resnice vedno nihalo med pretiravanjem navzgor in med pretiravanjem navzdol. Resnica pa je bila v sredi. Nekaj podobnega je pri ostvarjanju čednostnega življenja. Vsako pretiravanje ostvari namesto ideala — skazo. Čednost pa je vedno v sredi.

Nekaj velikega je v človeku samozavest, s katero dela in ustvarja. Pa tudi samozavest se mora držati zlate sredine. Ni vse samozavest. Zadnji in glavni vzrok vsega dogajanja le ni človek, ampak Bog. Če hoče človeštvo biti v posesti vse resnice, tedaj mora vedeti, da ima vse niti vsega dogajanja končno v oblasti Boga, vsi drugi pa se vedejo kot drugotni vzroki. Bogu kot zadnjemu in glavnemu vzroku služijo vse stvari in vsi ljudje kot drugotni vzroki. Bog noče delati vse sam. Zato ne smemo biti kvietisti. Bog hoče delati po drugotnih vzrokih. Zato moramo biti aktivni. Toda nismo mi vse. Nad nami je višji red božje volje in mi mu moramo vsi služiti. Naša samozavest torej ni v skrajnosti, ampak je ubrana na zlato sredino.

Človeštvo zadnjih stoletij se napihuje v samozavesti. Napihuje se tako zelo, da z božjo nadoblastjo nad seboj sploh več ne računa. Božja volja, božja oblast in božje vodstvo nad vsem dogajanjem na svetu po-

se smatrajo za potrebne za dosego političnih uspehov; one kreposti pa, ki prevevajo družbo z vonjem plemenitosti, človečanstva in spoštljivosti, bi se manj poudarjale, kot bi poniževale ponos državljana.

staja modernemu človeku pozabljena resnica. Kristjane čaka velika naloga, da pripomorejo tej pozabljeni resnici v javnem in zasebnem življenju modernega človeka spet do zmage.

Vprašanje je, kako? Lep zgled nam daje za to stara zaveza. Kadar se je izvoljenemu ljudstvu dobro godilo, je Boga nad seboj pozabilo. Preroki so postali glas opijajočega v puščavi. Kadar je izvoljeno ljudstvo zadela šiba, se je Boga spomnilo. Tedaj so bili preroki spet upoštevani.

Nekaj podobnega danes: Ko človeštvo razočarajo uspehi in sadovi njegovega lastnega dela, ko se zaleti v slepo ulico, iz katere ne more, ko trpi, krvavi in stoka, tedaj je primeren čas, da se potrkamo na prsa in priznamo: To je storila naša samozavest, ker Boga nad seboj nismo upoštevali. Tedaj vse drugače poslušamo nedeljsko vstopno pesem: Gospod govori: Jaz mislim na mir in ne na stisko. Klicali me boste in uslišal vas bom...

★

Iz raznih delov sveta je v Vatikan prišlo na tisoče brzojavk in pisem v zahvalo za encikliko, ki jo je papež Pij XII. pred kratkim objavil. »Osservatore Romano« poudarja, da je med temi potrdili simpatij, ki prihajajo dan za dnem, na stotine pisem nekaterih katoličanov, ki bi se radi papežu zahvalili. »Osservatore Romano« napoveduje, da bo v kratkem objavil najvažnejša mesta iz nekaterih pisem.

Dr. Ciril Žebot:

Socialne naloge slov. banovine

Vsi smo v pričakovanju postopne izpolnitve naših dvajsetletnih prizadevanj po izgradnji slovenske samouprave. Izgleda, da je politični problem samoupravne ureditve Jugoslavije toliko razčiščen, da so odločilne politične silnice v državi privzele samoupravno načelo kot osnovni državnotpilotični aksiom.

To državno-politično samoupravno načelo je z izidom temeljne uredbe o Banovini Hrvatski in njeno klavzulo o možnosti raz-

Kje je sedaj »slovanstvo« Rusije? Ne da bi samo mirno dopustila propad slovanske države, pomagala s svojo armado rušiti slovansko Poljsko. Preko Poljske si sedaj podajata svoje, v slovanski krvi namočene roke, nacionalni socializem in boljševisem.

Sovjetska Rusija je tretjič izdala slovanstvo. Sovjetska Rusija, katere slovanstvo so toliko opevali naši komunisti, je zagrešila zločin nad slovanstvom...

Pa to sovjetom še ni bilo dovolj. Moral je priti še g. Molotov in napasti v svojem govoru trpeče Poljake. To je zločin, ki se bo dal le težko izbrisati.

darsko-politične, socialno-politične in javno-gospodarske pristojnosti banovine Slovenije. To je stvar poklicanega slovenskega narodnega vodstva, da da ustanovljenim pripravljanim komisijam razsežnostna navodila pač v okviru kot misli, da bo za Slovenijo primerno in državno-politično izvedljivo.

Zato mi še ne moremo o tem dovolj podrobno razpravljati. Moremo pa že iz samega načela samouprave izluščiti široke okvirne vidike pristojnosti banovine Slovenije. Poleg tega pa moremo navesti tudi nekatere osnovne vidike glede potrebe reorganizacije dosedanega banovinskega aparata v bodoči široki samoupravni banovinski gospodarsko-politični, socialno-politični in javno-gospodarski vodstveni ter upravni ustroj.

Tem osnovnim socialno-gospodarskim in javno-gospodarskim vprašanjem in nalogam hočemo v »Straži v viharju« posvetiti vrsto člankov. Pa ne iz domišljije, da bomo s tem oplodili strokovna pripravljala dela za ureditev socialno-gospodarskih in javno-gospodarskih pristojnosti banovine Slovenije, temveč, da pritegnemo k razmišljanju in spoznavanju teh novih perspektiv na slovenski narodno-politični poti širok krog slovenskega razumnštva, akademstva in dijaštva.

Ker smo mnenja, da je pri vseh vprašanjih treba hoditi v smeri od temeljev navzgor, od osnovnih načel k stvarnim podrobnostim, zato bomo tudi, ko govorimo o socialno-gospodarskih nalogah bodoče Banovine Slovenije, pričeli z nekaterimi temeljnimi gospodarsko-teoretičnimi mislimi o značaju, razsežnosti in mejah uravnavega narodnega gospodarstva. Šele, ko bomo razčistili osnovni pojem in vsebino, pa neprestopne meje uravnavega narodnega gospodarstva, bomo govorili o konkretnih gospodarsko-političnih, socialno-političnih in javno-gospodarskih nalogah banovine Slovenije. Manija »preučevanja konkretnih slovenskih socialno-gospodarskih problemov« brez jasnih izhodišč ter nekritična propaganda z dvorezno megleno parolo o »načrtnem gospodarstvu« se nam ne zdi, da bo bogve koliko koristila za pravo spoznanje socialno-gospodarskih nalog bodoče banovine Slovenije, niti za njihovo primerno izvrševanje.

Na koncu pa bomo sprožili še nekaj misli glede organizacije samoupravnega vodstva, upravnega ustroja in preučevalnega središča za smotreno izvajanje slovenske gospodarsko-politične, socialno-politične in javno-gospodarske funkcije.

Prva univerzitetna uprava

Pred dvajsetimi leti dne 12. novembra 1919' so s kraljevim ukazom imenovani prvi univerzitetni profesorji izvolili prve stalne funkcionarje novo ustanovljene slovenske univerze. Za rektorja je bil izvoljen prof. Josip Plemelj, za prorektorja prof. Rihard Zupančič, za poslovodjo pa prof. Franc Ramovš.

Naša univerza mora rasti

Letošnje leto obhajamo Slovenci dvajseto obletnico ustanovitve svoje lastne univerze. Pred dvajsetimi leti je bila končana skoraj stoletna borba slovenskega naroda za svojo Almo mater. V 70. letih prejšnjega stoletja je v dobi ljudskih taborov ideja slovenske univerze zajela najširše plasti našega ljudstva in tako že takrat postala vsesplošna narodna zahteva in bistven del slovenskega narodnega programa.

Ko je naš narod teptan in uklenjen v verige tujega gospostva že skoraj obupal nad popolno politično in državno pravno svobodo, je imel še vedno trdno vero v svoje kulturno poslanstvo. Neomajno vero, ki mu jo je dajala zavest, da je po božjih in človeških postavah enakovreden drugim večjim in močnejšim narodom.

Sele v svoji lastni narodni državi je dobil naš težko preizkušeni narod zadoščenje, zadoščenje za vse krivice in ponižanja, dobil je svojo univerzo. Nova Aleksandrova univerza nam je postala simbol narodne svobode in enakopravnosti ter viden dokaz naše kulturne zrelosti.

Zato je razumljivo, da Slovenci s posebnim občutkom in posebno ljubeznijo govorimo o svoji univerzi. Zavedamo se, da tisti, ki so nam jo s toliko trdovratnostjo odrekli, so nam s tem hoteli povedati, da nas nameravajo sploh izbrisati iz zemljevida. Podzavesten občutek imamo, da je slovenska univer-

Zakon

Zakon je dvostranska pogodba z vnaprej določeno in neodpovedljivo vsebino, s katero skleneta mož in žena nerazdružno življenjsko skupnost z namenom, da ustanovita družino.

Ta zveza je po naravi pogodbe same stalna zaradi dolgotrajne vzgoje, ki jo zahtevajo otroci, ter posamična, istočasno le med enim možem in med eno ženo, ker bi večstranska zveza ta glavni namen zakona otežkočila, če že ne onemogočila. Mnogomoštvo je protinaravno, mnogoženstvo pa je neskladno z ženskimi dostojanstvom.

Zakon med kristjani je zakrament, ki si ga novoporočenca medsebojno podelita. Zakon je nerazvezen. »Kar je Bog združil, tega naj človek ne loči,« je odgovoril Kristus Judom. Ker pa je zakon zakrament, ima Cerkev pravico, da obvezno določa pogoje in pa oblike za veljavno sklenitev zakona. Državi pripada zgolj ureditev svetnih posledic, ki so v zvezi z zakonom (vpis sklenitve zakona, ureditev imovinskih zadev itd.). Ker je zakon

Istočasno so si tudi posamezne fakultete izvolile svoje dekane in prodekane: filozofska prof. Nahtigala za dekana in prof. Prijatlja za prodekana; medicinska prof. Šerka za dekana in Botterija za prodekana; tehnična prof. Hinterlechnerja za dekana in Samca za prodekana; teološka fakulteta za dekana Franca Ušeničnika in prodekana Janeza Ev. Zoreta. Juridična fakulteta je dobila svojo upravo pozneje, ker so se tedaj vsi imenovani profesorji še nahajali na mirovnih konferencah v Parizu.

za pravo jedro naše narodne vitalnosti in pogoj za naš narodni obstoj.

V skromnih razmerah in težkih okoliščinah je začela vršiti svoje visoko kulturno poslanstvo. Pod tujo streho morajo domovati razni instituti in laboratoriji ter se stiskati po kletnih prostorih in ozkih hodnikih. Država ni dovolj visoko cenila vrednosti mogočnega kulturnega branika v severnem delu naše države. Čeprav ima ljubljanska univerza v narodno in državnoobrambno pomenu poseben pomen, saj brani našo kulturno samobitnost in ves slovanski jug proti dvema imperializmoma, ki stremita za vdorom na slovanski Balkan — je kljub temu naša univerza celo glede navadnih potreb vsake univerze zapostavljena.

V tisti dobi je slovenski narod doživljal vsakovrstna razočaranja, toda ti atentati od sovražnikov Jugoslavije na njegovo univerzo so rezali v živo, saj so bili udarci s pestjo v obraz Jugoslaviji, katere severni branik je naša univerza.

Hvala Bogu, da se je v zadnjem trenutku naša vlada zavedla važnosti univerze, ki naj bi bila kulturni branik Jugoslavije na severu. Vsak dinar za našo univerzo ne pomaža graditi samo novih institutov in univerzitetnih zgradb, ampak pomaža utrjevati jugoslovansko mejo na najbolj občutljivejšem mestu. Zato so zagrešili težak zločin nad Jugoslavijo oni, ki so v svoji protinarodni usmerjenosti šli tako daleč, da so s svojim početjem proti slovenski univerzi usodno škodovali Jugoslaviji.

zakrament, zato Cerkev nikdar ne pretrga zakonske vezi, ampak včasih izjavi, da določen zakon sploh obstojal ni zaradi pomanjkanja bistvenih pogojev.

Dobrine krščanskega zakona so: zarod, zvestoba, zakrament.

Otroci so namen zakona in bi zakona sploh ne bilo, če bi zakonca pred poroko pogodbeno izključila otroke. Otroci potrebujejo fizično in moralno podporo staršev.

Zakonca sta si dolžna trajno **zvestobo** in medsebojno pravico do telesa, ki izključuje vsakega drugega.

Zakramentalni značaj zakona dviga to naravno ustanovo v nadnaravno, s čimer pa dobiva zakonca prav posebne milosti, ki jih za vsakdanje življenje v zakonu potrebujeta.

Napadi na krščanski zakon:

V 16. stoletju se je pojavila zmeta, da so začeli nasilno ločiti pri zakonu med pogodbo in pa med zakramentom. S tem so hoteli opravičiti vedno občutnejše poseganje države v ureditev zakona. Dejansko pa je to odprlo pot raznim zmotam, ki vidijo v zakonu le za-

časno pogodbo med možem in ženo in so začeli zagovarjati razporoko. Cerkevni nauk pa je: »Resnica je, da v krščanskem zakonu pogodbe ni mogoče ločiti od zakramenta. Ni mogoče, da bi zakon bil resnična in veljavna pogodba, ne da bi bil prav zaradi tega tudi zakrament.« (Leon XIII. v okrožnici Arcanum 1880.)

Razbrzdani liberalizem hoče za ceno zasebnega ugodja razbiti svetost in urejenost družinskega življenja.

Razporoko so prvič uvedli v Franciji leta 1792, pozneje pa še v več drugih državah. Zagovarjajo jo, češ da jo zahteva »sreča obeh zakoncev« (če je eden nedolžen, naj ima pravico zapustiti krivega), »blaginja otrok« (da se ne bodo pokvarili zaradi stalnih preprirov zakoncev) in »splošna blaginja« (taki zakoni niso več zmožni dosegati namenov, ki jih narava hoče).

Ti razlogi pa ne drže. Kolikor pa so upoštevani, se dajo odpraviti tudi drugače. Že sama misel, da je zakon razvezljiv, zelo oslabi ono vez med zakoncema, ki naj bi ju vezala vse življenje. Miselna možnost razporoke bi imela za posledico, da bi zakonca večkrat ne hotela doprinesiti žrtev, ki bi jih sicer brez pomisleka sprejela. Kadar pa bi postala življenjska skupnost res prevelika žrtev, dovoljuje Cerkev ločitev od mize in postelje. **Ločitev pa pušča zakonsko vez nedotaknjeno** in veže oba zakonca še nadalje. Pogoj in način izvedbe take ločitve pripada Cerkvi, državni zakonodaji pa le v toliko, kar zadeva državljanske zadeve in učinke (n. pr. dogovor glede vzdrževanja žene). Razen razporoke so še glavne zablode zoper zakon, kot jih našteva Pijeva okrožnica o krščanskem zakonu »Casti connubii«: **zločinsko preprečevanje zaroda, zločini proti življenju še nerojenega otroka in uničevanje rodilnosti iz evgeničnih razlogov.**

Mnogi starši se z izgovorom na težke gospodarske razmere branijo otrok, toda ne po zdržnosti, ampak s tem, da naravno dejanje izpačijo (protispočetna sredstva). Mnogokrat je to le izgovor in četudi ne bi bil, je treba pomniti, kar je zapisal Pij XI.: »Toda varovati se je prav skrbno, da žalostne premoženjske prilike ne bodo prilika za še bolj žalostno zmoto, da bi namreč zakonci videli v svojih težavah že žalosten vzrok, da odpravijo božje postave.« (C. c. 61, 62.) »Vsaka raba zakona, pri kateri se zakonskemu dejanju namenoma vzame naravna sposobnost za roditev novega življenja, je proti božji in naravni postavi in se tisti, ki kaj takega store, omadežujejo s smrtnim grehom.« (C. c. 57.)

Drugi zločin je ogrožanje življenja plodu v materinem telesu. Zlasti zagovarjajo nekateri odpravo plodu iz zdravniške, socialne in evgenične indikacije. (Tudi po naši zakonodaji ni kazniva odprava plodu iz zdravniške indikacije.) Cerkev zanika pravico do splavljanja, ker stoji na stališču, da gre za umor nedolžnega. C. c. prepoveduje zaradi zdravniške indikacije posegati v mlado življenje. (63—67), naloga same države pa je, da štiti življenje nedolžnih, zlasti še, če se sami ne morejo braniti. (67)

Socialna in evgenična indikacija hočeta zagotoviti močan in zdrav rod, kar samo po sebi ni nič slabega. Ni pa dovoljeno v dosego tega namena ubijati plodu in ne izključiti s silo od zakona vseh, o katerih oblast ali kak

Iveri

Milanski nadškof, kardinal Schuster je pred nekaj dnevi blagoslovil v Milanu temeljni kamen nove cerkve, ki bo posvečena Mariji, Kraljici miru.

Od 6. decembra 1939 do 7. decembra 1940 bo po navodilih milanskega kardinala Schustera v Milanu Ambrozijevo leto, ki bi moralo biti leta 1914 ob 1600 letnici smrti velikega škofa in cerkvenega učitelja sv. Ambrozija. 6. decembra bodo slovesne otvoritvene večernice v milanski katedrali. Na dan njegovega godu dne 7. decembra bo daroval slovesno sv. mašo sam kardinal in milanski nadškof. Ambrozijevo leto se bo končalo z veliko liturgično slavnostjo 7. decembra 1940.

V romanu Rusinje Rachmanowe: »Dijaštvo, ljubezen, čeka in smrt« beremo, da je bilo strogo prepovedano nositi žalne obleke za žrtvami komunističnega terorja. — Po začetku vojne med Nemčijo in Poljsko je izdala nemška vlada ukaz, da sorodniki padlih vojakov ne smejo nositi ne žalnih oblek ali kako drugače javno žalovati za žrtvami nemškega imperializma. — Zanimiva podobnost.

Prvi vojak, ki je padel na francoski strani, je bil žozist — mladi podporočnik Clemens Sarantyn. Koliko krvi mladih Francozov-žozistov bo še neki moralo preteči, da bodo dosegli svoj cilj: »Francija za Kristusa!«

Osservatore Romano javlja, da je umrl v starosti 85 let p. Monnier, ki je bil starosta kitajskih misijonarjev. Ustanovil je tiskarno »Nazareth Press«, ki je dosedaj tiskala že okrog tri milijone del v 28 jezikih in dialektih.

Po uredbi pristojnega ministra je postal verouk v bivši Avstriji v šolskem letu 1939-40 neobvezen predmet, katerega se ne more redovati. Starši imajo pravico, da priglase ali ne svoje otroke k verouku. Od 14 leta dalje pripada ta pravica dijakom samim.

Znani profesor dr. Ude iz Gradca je moral zaradi svojega pisma deželnemu vodji Zgornje Štajerske Uberreitherju zapustiti Štajersko, ko je odločno odklonil prigovarjanje k odpadu od Cerkve. Dobil je gorsko župnijo v Gornjeavstrijskih Alpah. Ko pa je izbruhnila vojna, je nenadoma izginil.

Neki romunski zgodovinar je dognal, da je bilo doslej sklenjenih nad 8000 pogodb, ki bi morale po besedilu veljati za vse večne čase. Dejansko pa povprečno veljajo take »večne« pogodbe le dve leti.

Boljševiki hočejo poleg gospodarske pomoči nuditi svojim novim prijateljem tudi duhovno. Zato so poslali s petrolejem tudi mnogo boljševiškega propagandnega materiala v nemškem jeziku. Tega prijateljskega daru je bila nemška policija tako vesela, da je vse ohranila zase.

»znanstvenik« misli, da bodo zaplodili nezdrav ali le manjvreden zarod, zlasti pa ne z operacijo jemati človeku rodno moč. Tudi Cerkev hoče zdrav rod ter zato nalaga področjem težko moralno obveznost, da se ne poroče, če so okuženi s spolno boleznijo ali pa obremenjeni z dedno bleznijo. Vsem tem je treba zakon nujno odsvetovati. Nikakor pa država nima neposredne oblasti nad udi svojih podložnikov.

Članicam in članom krožkov Slovenske dijaške zveze

V nedeljo, dne 19. t. m., bo po vsej Sloveniji dinarski dan za pomoč revni slovenski deci na naši severni meji.

Slovenska Straža v Mariboru, slovenska narodno-obrambna organizacija, se je obrnila na Slovensko dijaško zvezo s prošnjo, da bi njeno članstvo prevzelo skrb za izvedbo nabiralne akcije po slovenskih mestih.

Zvezni upravni odbor SDZ je prošnji Slovenske Straže radevolje ugodil, saj je narodno-obrambno delo važna točka našega delovnega programa.

Zato pozivamo vse članice in člane krožkov SDZ, da se vsi brez izjeme in brez opravičila odzovejo temu klicu za pomoč slovenski deci na naši severni meji.

Poglavarji krožkov so od Zveznega upravnega odbora SDZ prejeli vsa potrebna navodila za pripravo in izvedbo dinarske akcije dne 19. t. m.

Zato poziva Zvezni upravni odbor vse članice in člane krožkov SDZ, da brezpogojno upoštevajo vsa navodila, ki jih bodo v tej stvari dobili od svojih poglavarjev (glede nabiralnikov, znakov, časovne in ulične porazdelitve itd.).

19. novembra mora biti vse naše članstvo na ulicah, da opozori slovensko meščanstvo na njegovo narodnoobrambno dolžnost. Bodite v skupinah po dva, eden z nabiralnikom, drugi za propagando.

Trdna meja — varna domovina. Slovenska dijaška zveza kot predstavniška organizacija slovenskega dijaštva hoče k temu utrjevanju doprinesiti svoj dolžni delež.

Zvezni upravni odbor SDZ.

ZTO poroča*:

Iz dela krožkov SDZ

Po vseh slovenskih srednjih šolah je Slovenska dijaška zveza kot predstavniška kulturna organizacija slovenskega dijaštva začela z živahnim delovanjem. Vsi sestanki in zborovanja, katere so priredili zavodni krožki, so izzveneli v navdušene manifestacije slovenske katoliške dijaške mladine za osnovne temelje svojega programa, ki so obseženi v besedah: Bog, narod, država.

I. državna realna gimnazija v Ljubljani.

Ko je dobila SDZ zakonsko veljavo in kot taka pravico delovanja na srednjih šolah, je pri vseh odločujočih činiteljih naletela na tople simpatije in vsestransko umevanje. Tako je na sestanku krožka SDZ na I. drž. realni gimnaziji v Ljubljani dejal g. ravnatelj dr. K. Capuder med drugim tudi naslednje:

»Mene posebno veseli zlasti to, da se je tudi na tem zavodu mogla organizirati SDZ v tako kratkem času. Ideje, o katerih vam je tako lepo govoril vaš tovariš Peterlin, so ideje, katere sem tudi jaz zastopal vsa svoja dijaška leta in pozneje tudi kot profesor in prav zaradi tega me posebno veseli, da vam jih je na tem zavodu tovariš tako lepo razložil, saj smo se zanje vsi že nekdanj borili. Jaz bi želel eno, in to je, da bi vi vsi, kar vas je danes tukaj in ki boste med svojimi tovariši skušali pridobiti čim več pristašev, tudi tem idejam zvesti ostali, ker s a m o v

* V okviru zvezinega referata za propagando in tisk se je ustanovil zvezni tiskovni odsek (ZTO), ki bo dajal poročila o delu in borbah krožkov SDZ. Ker bo uredništvo pribеčevalo le tista poročila, ki jih bo prejelo od ZTO, zato opozarjamo naše naročnike in člane SDZ, da pošiljajo razen literarnih prispevkov vsa poročila potom zavodnega vodstva centrali SDZ, referentu za propagando in tisk.

teh idejah in v tem delu je pogoj za srečno bodočnost slovenske domovine in z njo vred tudi srečna bodočnost slovenskega naroda. Zato želim SDZ na našem zavodu mnogo uspeha v rasti in razvoju ter v vsem delovanju za bodočnost in pot, katero si je začrtala!«

Te besede nam znova dokazujejo, da smo na pravi poti. Obenem pa nam dokazujejo, da pomen SDZ in njeno delo tudi pravilno pojmujejo in ocenjujejo.

Državno učiteljsiše v Ljubljani.

Učitelj polaga v mlado, čisto in preprosto otrokovo dušo temelje, na katere potem učenec, ko doraste, gradi svoj značaj, svoje prepričanje in svoje znanje. Učitelj z vsakim otrokom posebej raste in se izpopolnjuje. Učitelj polaga v otrokovo dušo seme narodne zavednosti, ponosa in ljubezni do svojega naroda.

Mi učiteljsiškiki se tega poslanstva zavedamo. Vemo: kakršni bomo mi, takšen bo rod, ki ga bomo mi vzgojili. Če bomo mi idealni, bo mladina idealna; če bomo mi narodno zavedni, bo tudi mladina narodno zavedna. Hočemo biti v resnici takšni, kakršne nas slovenski narod želi in pričakuje, zato se na svoj poklic organizirano pripravljamo. Študiramo, utrjujemo in gradimo svoj značaj, borimo se za prepričanje, skušamo se vzgojiti v osebnostne značaje. Vse naše delo bo posvečeno narodu; zato sedaj študiramo probleme našega naroda. Posebno pa hočemo z veseljem sodelovati pri narodno obrambnem delu.

Dne 27. oktobra 1939 smo priredili Koroški dan. Spomnili smo se koroškega plebiscita.

Spoznali smo, da je treba delati, moliti in imeti ljubezen. Pa ne one sentimentalne ljubezni, ampak resnične, dejavne. Naše delo bo

služba Bogu in narodu. Tako hočemo učiteljsiškiki, člani SDZ, delati. Če bomo vsi tako delali, bo prišel kmalu tisti, tako pričakovani dan, dan vstajenja k svobodi in uresničila se bo ideja Zedinjene Slovenije:

Cujte, kako Malgaj trka:

»O, jaz ne spim, le čakam čas in čakam vas, da gremo skupaj čez Št. Vid med brate naše Zilo pit.«

III. državna realna gimnazija v Ljubljani.

Na praznik Kristusa Kralja se je vršil ob navzočnosti krožkovega pokrovitelja g. prof. dr. M. Wraberja velik članski sestanek SDZ. Po otvoritvi in pozdravu zavodnega poglavarja so vsi stoje zapeli državno himno. Tov. tajnik je podal poročilo o zvezni skupščini v Mariboru, nakar je bila prečitana slovesna izjava, katero so vsi člani enodušno sprejeli za svoj program in brez pridržka obljubili, da hočejo po teh smernicah uravnati svoje življenje. Po glavnem referatu o naših temeljih in po besedi o ideji Kristusa Kralja je bil sestanek s Povsod Boža in s slovensko narodno himno zaključen.

»Osservatore Romano« — najbolj čitan list

Organ sv. stolice »Osservatore Romano« so doslej čitali kvečjemu duhovniki, pa še ti ne vsi. Danes pa je »Osservatore Romano« najbolj čitan list. Zakaj? Ker današnji čas ljudje zahtevajo resnico in se hitro razširijo časopisi, katerim ne črta cenzorjev svinčnik vsakega najmanjšega spisa, ki se bavi z dejstvi, kot so v resnici. — Zopet stoji Vatikan kot osamljena skala resnice sredi besnih valov.

Če bi bil na vsem svetu samo en katoličan in če bi ta vsako leto sprebrnil s a m o e n e g a človeka, potem bi po preprostem računu geometrijske postopice bil po 32 letih ves svet katoliški.

Književnost

Pleterska kartuzija

(Konec.)

Redovno življenje.

Najznačilnejše in najlepše v kartuzijanskem življenju je nočna služba božja. Ta pobožnost obiskovalca najbolj prevzame. Po enajsti nočni uri gredo menihi iz svojih celic po dolgih temnih hodnikih in vsak s svetilko. Zberejo se v mračni cerkvi, odpro velike v usnje vezane knjige in zasliši se resno, preprosto koralno petje psalmov, hvalnice in beril, vse v rimski izgovorjavi latinščine. Mrak in skrivnostno zborna petje navdasta človeka z občutjem nekega drugega, duhovnega, onostranskega sveta. Ko je okoli druge jutranje ure pobožnost končana, se ti zdi, da je prehitro minila. Menihi odidejo za nekaj ur k počitku. V zgodnjem jutru ima vsak svojo mašo, ki se opravlja v lionsko grenobelskem obredu in je nekoliko krajša od latinskega. Prične se z očitno izpovedjo, zvonjenje strežnikovo seveda izostane in pri povzdigovanju drži strežnik prižgano svečo.

Okoli desetih imajo kartuzijani prvi obed, drugi in poslednji je okoli štirih popoldne. Ves zimski čas, od oktobra do Velike noči, sta za večerjo le kruh in vino ali kava namesto vina. Ker je hrana tečna in zadostna, se zelo

kmalu navadi na ta red. Razen nočne službe božje, jutranje molitve, popoldanskih večernic in večerne molitve imajo kartuzijani svoje osebno duhovno življenje v celici in na vrtu.

Na redovni praznik ustanovitelja sv. Brunona (6. okt.) so navadno kartuzijanske obljube. Novi kartuzijan, ki ga je izšolalo domače kartuzijansko bogoslužje, gre od enega očeta do drugega, se pokloni, poklekne in zaprosi: Ora pro me, pater! In potem se začne dosmrtno samotno življenje. V žrtvah, molitvah in samozatajevanju sta pozabljeni svet in čas, duhovne oči so uprte v večnost. Vsak dan in vsako noč ga dvigata h Gospodarju vesoljstva, zato kartuzijana ni strah smrti. Ko umre, ga položijo na desko in ga nanjo pribijejo za obleko, potegnejo mu kapuco na oči. Spustijo ga v grob in zasujejo, mu postavijo lesen križ. Medtem ko njegova duša uživa vso blaženost, pošumevajo nad njegovimi telesnimi ostanki ciprese, sije sonce in v mesečini migljajo zvezde, se boči sinje nebo s hitečimi oblaki, minevajo in se vrstijo pomladi, poletja, jeseni, zime... V celici, kjer je nemara v svetništvu dočakal sedemdeseto, osemdeseto, celo devetdeseto leto, živi drug menih — in tako gredo stoletja.

Kartuzijani so puščavniki, vendar se po skupnih obedih ob nedeljah in praznikih lahko razgovarjajo, enkrat tedensko pa gredo na daljši večerni sprehod. Življenje molitve in

odpovedi, modro prekinjeno z ročnim delom, z znanostjo in branjem, vodi k notranjemu miru in sreči, k zedinjenju z Bogom.

Tudi družina kartuzijanskih bratov ima svoje molitve, vsakodnevno skupno obhajilo in življenje v celicah, sicer pa opravlja samostanska dela v kuhinji, kleti in hlevu, na vrtu in polju. Govorjenje ji je omejeno.

Grande Chartreuse — prva kartuzija, ki je dala redu svetega Brunona ime, je bila ustanovljena okoli leta 1084 v divjeskalnatem kraju grenobelske škofije na Francoskem. Poleg te prve so danes najznamenitejše naslednje kartuzije: Séliquac v Franciji, Parija in Florenca v Italiji ter Miroflorès v Španiji.

Napis »Stat crux, dum volvitur orbis« (križ stoji nepremično, medtem ko se zemlja suče), podoba zemeljske oble, na kateri stoji križ v polkrogu sedmih zvezd (spomin na sv. Brunona in šest njegovih tovarišev) — to je kartuzijanski grb.

Danes, ko je duhovno življenje nadomestila gola čutnost in snovnost, in v človeški družbi brezobzirno vlada pravica pesti, ko se dejavno krščanstvo umika praktičnim ozrom in dvojni moralni, vemo še zlasti ceniti pomen kartuzijanskega reda. Čeprav se kartuzijani ne bavijo niti z dušnim pastirstvom niti s šolstvom ali s kakim drugim zunanjim poslom, je vendar vse njihovo bogomiselnost življenje v tišini, samoti in neprestani odpo-

vedi ne le mogočna hvalnica Stvarnika, marveč tudi zadoščevanje za grehe vsega človeštva in veličastna molitev za odrešenje iz zmede in krčev, v katerih ječi sodobni rod.

Idealni in nesebični mladi ljudje, ki jih je božji klic privedel in še privaja v kartuzije, so lahko vsakomur izpodbuda k osrečujočemu duhovnemu življenju. V. B.

BOG MED NAMI.

Obiskovanja in premišljevanja o presvetem Zakramentu pričujočega Boga. — Izdal Jan. Ev. Kalan. — II. natisk v Ljubljani 1939. — Založila Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani. Cena vezanemu izvođu 44 din.

Obiskovanja in premišljevanja, ki nam jih je napisal Jan. Ev. Kalan, nam hočejo živo predočiti veselo resnico: Emanuel — to je Bog med nami. Pisatelj nam je nanizal v tem molitveniku najlepša premišljevanja o presvetem Zakramentu.

Molitvenik ima tri dele. V I. delu nam odkrije skrivnost življenja Jezusovega v tabernaklju, v II. delu pripravlja čitatelja na vredno sv. obhajilo, v III. delu pa primerja življenje Jezusovo na zemlji z njegovim življenjem v tabernaklju.

Priporočamo molitvenik vsem častilcem presvetega Zakramenta. —k